

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор КВНЗ «Корсунь-Шевченківський
Педагогічний коледж ім.Т.Г.Шевченка
Черкаської обласної ради»
Л.М.Семененко Л.М.Семененко
24.02.2015 р.

**ПОЛОЖЕННЯ ПРО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ПРЕДМЕТА)
в КВНЗ «Корсунь-Шевченківський педагогічний коледж
ім. Т.Г.Шевченка Черкаської обласної ради»**

Розглянуто на засіданні методичної ради КВНЗ «Корсунь-Шевченківський педагогічний коледж ім.Т.Г.Шевченка Черкаської обласної ради»
Протокол № 3 від 24.02.2015 р.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Це Положення регламентує зміст, оформлення та порядок затвердження у КВНЗ «Корсунь-Шевченківський педагогічний коледж ім. Т.Г.Шевченка Черкаської обласної ради» навчально-методичного комплексу (далі – НМК) з навчальної дисципліни (предмета) та призначене для введення єдиних вимог до навчально-методичного забезпечення усіх дисциплін, що входять в робочі навчальні плани за всіма формами навчання.

1.2. Передбачений цим Положенням рівень навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни є однією з умов, що дозволяють здійснювати якісну підготовку фахівців за освітньою кваліфікацією «молодший спеціаліст» за всіма формами навчання.

1.3. НМК є інтелектуальною власністю викладача (колективу викладачів) та майновою власністю педколеджу. Відповідальність за збереження НМК покладається на циклову (предметну) методичну комісію, за якою закріплена навчальна дисципліна (навчальні дисципліни).

1.4. Вимоги Положення мають дотримуватися всіма педагогічними працівниками коледжу.

2. ЦІЛІ ТА ЗАДАЧІ РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ПРЕДМЕТА)

Розробка навчально-методичного комплексу навчальної дисципліни (предмета) має на меті:

- забезпечення системного підходу щодо організації навчально-виховного процесу в коледжі;
- створення якісного методичного забезпечення навчально-виховного процесу за всіма напрямками, спеціальностями та формами навчання;
- формування бази електронних навчально-методичних матеріалів;
- своєчасне корегування та вдосконалення навчально-методичних матеріалів.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ПРЕДМЕТА)

3.1. *Навчально-методичний комплекс (НМК) дисципліни* – це сукупність навчально-методичних матеріалів, які забезпечують ефективне здійснення навчально-виховного процесу.

3.2. НМК складається з наступних обов'язкових блоків:

3.2.1. *Нормативні документи:*

- навчальна програма;
- робоча навчальна програма;

3.2.2. *Навчально-методичні матеріали:*

- методичні рекомендації до вивчення курсу;
- конспект лекцій;
- методичні рекомендації з підготовки семінарських занять;
- методичні вказівки з виконання практичних робіт;
- методичні вказівки з виконання лабораторних робіт;
- методичні вказівки з виконання розрахунково-графічних робіт;
- методичні вказівки з виконання курсових проектів (робіт);

- методичні рекомендації з організації самостійної роботи студентів з опанування навчального матеріалу;

3.2.3. Інформаційні матеріали:

- дидактичний інструментарій із забезпечення навчальних занять;

- технічні та програмні засоби забезпечення навчальної дисципліни (предмета);

3.2.4. Завдання для здійснення контролю:

- завдання для тематичного контролю;

- пакет комплексної контрольної роботи;

- варіанти директорських контрольних робіт;

- теми курсових робіт;

- питання до заліку;

- екзаменаційні білети.

3.3. До НМК можуть входити такі додаткові компоненти:

- презентації з навчальної дисципліни (предмета);

- мультимедіа та інтерактивні матеріали;

- відеоматеріали;

- робочі зошити;

- матеріали нормативного або довідкового характеру;

3.4. Перелік структурних компонентів НМК визначається змістом робочої навчальної програми з відповідної дисципліни (предмета), розробленої на підставі навчальної програми.

4. НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

Порядок розроблення і затвердження нормативних документів, стандарти їх оформлення визначаються Положенням про навчально-методичний комплекс з навчальної дисципліни (предмета).

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

5.1. Курс лекцій викладача охоплює виклад навчального матеріалу, огляд основних підходів та обґрунтування позиції викладача щодо вирішення наукових та фахових проблем.

Обов'язковими елементами окремої лекції є

- тема лекції;

- план лекції;

- виклад навчального матеріалу;

- список рекомендованої навчальної, наукової та фахової і періодичної літератури;

- питання для самоконтролю.

5.2.1 Семінарське заняття є одним з основних видів практичних навчальних занять. Специфіка семінару полягає в колективному обговоренні студентами повідомлень, доповідей, рефератів, виконаних ними самостійно або під керівництвом викладача.

5.2.2. Кількість академічних годин, відведених на проведення семінарських занять, визначається навчальним планом з навчальної дисципліни. Перелік тем семінарських занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

5.2.3. Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних кабінетах з однією академічною групою. На кожному семінарському занятті

викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Оцінки за кожне семінарське заняття вносяться у навчальний журнал. Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

5.2.4. Проведення семінарських занять має на меті:

- поглиблювати інтерес студентів до змісту навчальної дисципліни;
- розвивати відповідні навчальні уміння: аналізувати факти та явища, аргументовано відстоювати власні подивися та переконання, публічно виступати, дискутувати, адекватно реагувати на зауваження та інші точки зору;
- формувати у студентів навички роботи з літературою, самостійної організації власної навчально-пізнавальної діяльності;
- розвивати ціннісні орієнтації, позитивні внутрішні навчальні мотиви.

5.2.5. При підготовці та проведенні семінару задача викладача полягає в тому, щоб ретельно продумати, спланувати та організувати різноманітні види навчально-пізнавальної діяльності: індивідуальну, групову, колективну, забезпечив їх взаємодію та спрямованість на розвиток можливостей і здібностей кожного студента, формування їх професійних якостей.

5.2.6. При плануванні та виборі методів роботи на семінарських заняттях необхідно виходити з наступних задач:

- освітньо-виховного значення проблеми, що виноситься на обговорення;
- необхідність поглиблення, розширення та закріплення знань, виявлення закономірностей дійсності, що вивчається;
- можливість перевірки рівня сформованості навичок та здібностей студента до самостійної навчальної роботи;
- діагностика професійних якостей та властивостей особистості студентів, що виступає показником їх професійно-індивідуального розвитку;
- оптимальне використання засобів, що забезпечують можливості для створення індивідуального простору розвитку для кожного студента.

5.2.7. Головним завданням рекомендацій щодо організації підготовки до семінарських занять є допомога студенту в питаннях досягнення якісного результату самостійної навчально-пізнавальної діяльності. В рекомендаціях розкриваються алгоритм підготовки усної доповіді, особливості роботи з джерелами інформації, вимоги щодо змісту, обсягу, оформлення реферату, кількості одиниць використаної у ньому літератури, пропонується перелік корисних з точки зору підготовки електронних ресурсів.

5.3. Зміст і оформлення методичних вказівок з виконання практичних робіт.

5.3.1. **Практичне заняття** – вид навчального заняття, при якому викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

5.3.2. Перелік тем практичних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Заміна практичних занять іншими видами навчальних занять не дозволяється.

5.3.3. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння

студентами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для розв'язування їх студентами на занятті.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

5.3.4. Структурними елементами методичної вказівки до практичного заняття є:

- тема заняття, яка має повністю відповідати робочій навчальній програмі;
- мета заняття, яка виступає як визначений еталон результату педагогічної діяльності на відповідному занятті
- теоретична частина, де наведено стислий виклад теоретичного матеріалу за даною темою; можуть бути запропоновані зразки розв'язання практичних завдань;
- практична частина, яка містить завдання для практичного виконання;
- перелік структурних елементів звіту або його зразок;
- питання для самоконтролю;
- список рекомендованої фахової навчальної, наукової монографічної та періодичної літератури для самостійної роботи студентів.

5.3.5. Порядок виконання практичних завдань та його результати фіксуються в робочих зошитах студентів.

5.4. Зміст і оформлення методичних вказівок з виконання *лабораторних робіт*.

5.4.1. *Лабораторне заняття* – вид навчального заняття, при якому студент під керівництвом викладача особисто проводить натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі.

5.4.2. Перелік тем лабораторних занять визначається робочою навчальною програмою з дисципліни. Заміна лабораторних занять іншими видами навчальних занять не дозволяється.

5.4.3. Лабораторне заняття включає проведення поточного контролю підготовленості студентів до виконання конкретної лабораторної роботи, виконання завдань теми заняття, оформлення індивідуального звіту з виконаної роботи та його захист перед викладачем.

5.4.4. Структурними елементами методичної вказівки до лабораторного заняття є:

- тема заняття, яка має повністю відповідати робочій навчальній програмі;
- мета заняття, яка виступає як визначений еталон результату педагогічної діяльності на відповідному занятті;
- перелік обладнання, необхідного для досягнення запланованого результату;
- стислий виклад теоретичного матеріалу, положення якого мають бути перевірені емпіричним шляхом;
- алгоритм виконання лабораторного дослідження;
- перелік структурних елементів звіту або його зразок;
- контрольні питання теоретичної та практичної спрямованості;

- рекомендована фахова навчальна, наукова монографічна та періодична література для самостійної роботи студентів.

5.4.5. Порядок виконання лабораторних досліджень та його результати фіксуються у формі звіту.

5.5. Зміст і оформлення методичних вказівок з виконання **курскових проектів (робіт)**.

5.5.1. **Курсові проекти (роботи)** виконуються з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

5.5.2. Курсові проекти (роботи) в педагогічному коледжі виконуються на завершальному етапі навчання студентів і передбачають систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, технічних, економічних виробничих й інших завдань.

5.4.3. Методичні вказівки з виконання курсових проектів (робіт) розробляються з метою допомоги студентам в організації їх ефективної самостійної роботи з підготовки проекту (роботи). В рекомендаціях необхідно звернути увагу студентів на особливості планування та організації часу, необхідного на виконання проекту (роботи), запропонувати опис послідовності діяльності студентів або «тактику» виконання проекту (роботи).

5.5.4. Структурними елементами методичних вказівок з виконання курсових проектів (робіт) є:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- основна частина (розділи та підрозділи);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (при необхідності).

5.5.5. У вступі розкриваються задача, мета проекту (роботи), визначаються загальний обсяг та зміст, стандарти оформлення пояснювальної записки та графічної частини, характеризується порядок виконання, здачі та захисту проекту (роботи).

5.5.6. В основній частині характеризується алгоритм виконання кожного розділу та графічної частини проекту (роботи).

5.5.7. Приклади виконання розділів проекту (роботи) пропонуються з метою інтенсифікації самостійної роботи студентів.

5.5.8. В додатках наводяться нормативні дані на конструктивні елементи, деталі тощо.

5.6. Зміст і оформлення методичних вказівок з виконання **розрахунково-графічних робіт**.

5.6.1. **Розрахунково-графічна робота** – це вид самостійної роботи студентів, що виконується з метою систематизації та закріплення знань і умінь, отриманих при вивченні навчального матеріалу окремих тем, розділів дисципліни. Як правило, виконуються в позааудиторний час.

5.6.2. Структурними елементами методичної вказівки з виконання розрахунково-графічної роботи є

- тема заняття, яка має повністю відповідати робочій навчальній програмі;

- мета заняття, яка виступає як визначений еталон результату педагогічної діяльності на відповідному занятті;
- теоретична частина, де наведено стислий виклад теоретичного матеріалу за даною темою; можуть бути запропоновані зразки розв'язання практичних завдань;
- практична частина, яка містить завдання для розрахунково-графічної роботи;
- перелік структурних елементів звіту або його зразок;
- питання для самоконтролю;
- список рекомендованої фахової навчальної, наукової монографічної та періодичної літератури для самостійної роботи студентів.

5.6.3. Порядок виконання розрахунково-графічної роботи та його результати фіксуються письмово.

5.7. Зміст і оформлення методичних рекомендацій з організації **самостійної роботи студентів**.

5.7.1. **Самостійна робота** студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Зміст самостійної роботи студента над конкретною дисципліною визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та рекомендаціями викладача.

5.7.2. Самостійна робота студента забезпечується комплексом навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни:

- методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи;
- список рекомендованої навчальної, наукова та фахова і періодичної літератури за кожною теми;
- список електронних ресурсів з навчальної дисципліни;
- завдання для самоконтролю.

5.7.3. При плануванні самостійної роботи необхідно створити програму самостійної роботи у вигляді таблиці:

Тема, яка вноситься на самостійну роботу	Кількість годин	Опорні знання	Знання і навички, якими необхідно оволодіти	Види навчального завдання для самостійної роботи	Форми контролю	Література

5.7.4. Головним завданням методичних рекомендацій щодо організації самостійної роботи є допомога студенту в питаннях досягнення якісного результату самостійної навчально-пізнавальної діяльності. В рекомендаціях необхідно звернути увагу студентів на особливості планування та організації часу, необхідного на вивчення навчального матеріалу, запропонувати опис послідовності діяльності студентів або «тактику» вивчення навчального матеріалу. В рекомендаціях розкриваються алгоритм підготовки усної доповіді, особливості роботи з джерелами інформації, вимоги щодо змісту, обсягу, оформлення реферату, кількості одиниць використаної у ньому літератури, пропонується перелік корисних з точки зору підготовки електронних ресурсів.

5.8. **Завдання для здійснення контролю рівня навчальних досягнень студентів**.

5.8.1. Контроль рівня навчальних досягнень студентів виступає як перевірка, оцінювання і облік результатів їх навчально-пізнавальної діяльності.

5.8.2. Завдання з контролю мають відповідати рівням засвоєння навчального матеріалу:

- рівень впізнавання – відтворення інформації при повторному її сприйманні;
- репродуктивний рівень – точне або близьке до точного відтворення засвоєння інформації;
- рівень розуміння – здатність пояснити сутність засвоєної інформації;
- реконструктивний рівень – застосування знань, умінь, навичок за зразком чи в подібній ситуації;
- творчий рівень – здатність до застосування знань та умінь у новій, незвичній ситуації.

Окремі аркуші з завданнями для здійснення контролю не погоджуються та не затверджуються.

5.8.3. Контроль рівня навчальних досягнень студентів може відбуватися засобами діагностики успішності навчання, під час написання директорських контрольних робіт, комплексних контрольних робіт, виконання курсової роботи, заліку та екзамену.

6. ПОРЯДОК РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ПРЕДМЕТА)

6.1. НМК розробляється викладачем (колективом викладачів) циклової (предметної) комісії, за якою закріплена дисципліна (предмет), відповідно до робочих навчальних планів спеціальностей (напрямів) для усіх форм навчання. Циклова комісія-розробник НМК є відповідальною за якісну підготовку НМК, за відповідність НМК вимогам Державного стандарту вищої освіти за фахом (напрямом), за навчально-методичне і матеріальне забезпечення відповідної дисципліни. Навчально-методичні і навчальні матеріали, що входять до НМК, повинні відбивати сучасний рівень розвитку науки, передбачати логічно послідовний виклад навчального матеріалу, використання сучасних методів і технічних засобів інтенсифікації навчального процесу, що дозволяють студентам глибоко освоювати навчальний матеріал і отримувати навички по його використанню на практиці.

6.2. Усі елементи НМК мають бути скомплектовані в окремих файлах. Навчально-методичний комплекс в поліграфічному або машинописному варіанті зберігається на у викладача (викладачів)-розробника (розробників) в окремій теці.

6.3. Розробка НМК включає наступні етапи:

- розробка робочої навчальної програми дисципліни (предмета), що входить в робочий навчальний план спеціальності (напрям);
- розробка курсу лекцій, опорного конспекту, методики проведення практичних занять і лабораторних робіт, самостійної роботи студентів, підготовки контрольних, курсових і випускних кваліфікаційних робіт;
- оформлення документів по НМК;
- апробація матеріалів НМК в навчальному процесі;
- коригування матеріалів НМК за результатами апробації.

6.4. Навчальні і навчально-методичні матеріали лекційного курсу, проведення практичних занять, семінарів, лабораторних робіт, виконання курсових робіт або проектів, підготовки випускних кваліфікаційних робіт розробляються відповідно до затвердженої робочої програми дисципліни (предмета) і робочим навчальним планом.

6.5. Навчально-методичний комплекс з дисципліни (предмета) має бути розроблений не пізніше за два місяці до початку семестру, в якому вивчається вказана дисципліна (предмет). Підготовка елементів НМК включається в індивідуальний план роботи викладача.

6.6. Апробація матеріалів НМК проводиться в навчально-виховному процесі на одному з потоків студентів, що освоюють відповідний навчальний матеріал. Основне завдання апробації – оцінка засвоєння навчального матеріалу студентами, відповідності плану проведення усіх навчальних занять їх фактичним термінам, якостям підготовки і логічній послідовності викладу навчального матеріалу. При апробації допускається використання неповного комплекту навчальних і навчально-методичних матеріалів, що є достатнім мінімумом для отримання студентами знань з дисципліни (предмета).

6.7. За результатами апробації матеріалів НМК розробники критично оцінюють якість викладання і освоєння навчального матеріалу, готують повний комплект НМК навчальної дисципліни (предмета).

6.8. Циклова комісія-розробник НМК впродовж року після апробації дисципліни в навчально-виховному процесі:

- коригує і погоджує документацію НМК;
- оцінює якість освоєння навчального матеріалу і підготовки матеріалів НМК.

6.9 В подальшому викладачі вносять зміни до матеріалів НМК з метою поліпшення якості викладання, включення в НМК нових матеріалів, що більш повно відбивають сучасний стан науки і техніки.

7. ПОРЯДОК ЗАТВЕРДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ПРЕДМЕТА) ТА ЙОГО ОКРЕМИХ ЕЛЕМЕНТІВ

7.1 Елементи НМК розробляються згідно з індивідуальним планом методичної та виховної роботи викладача.

7.2. На підставі аналізу матеріалів НМК відповідна циклова комісія погоджує або відхиляє певний елемент НМК. Позитивне рішення засвідчується підписом голови циклової комісії на титульному аркуші елемента НМК.

7.3. На підставі рекомендації циклової комісії елемент НМК затверджується заступником директора з НР.

7.4. Методичні рекомендації та вказівки затверджуються в двох примірниках, один з яких знаходиться у викладача (викладачів)-розробника (розробників), а інший передається до бібліотеки коледжу.

8. ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЗА ЗМІСТОМ І ЯКІСТЮ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ПРЕДМЕТА)

Контроль за змістом і якістю НМК покладається на заступника директора з НР, завідуючого навчально-методичним кабінетом, голову циклової (предметної) методичної комісії – розробника НМК.

8.1. Голова циклової (предметної) методичної комісії – розробника НМК, здійснює поточний контроль за змістом і якістю підготовки НМК.

8.1.1. При апробації НМК в навчальному процесі заступник директора з навчальної роботи, завідуючий навчально-методичним кабінетом, методист, голова циклової (предметної) методичної комісії проводять контрольні відвідування

занять з метою оцінки професійної майстерності викладача, відповідності матеріалу, що викладається, навчальній програмі, рівня освоєння навчального матеріалу студентами. Результати контрольних відвідувань занять обговорюються з викладачем, що проводив заняття, головні висновки і рекомендації доводяться до усіх викладачів циклової (предметної) комісії.

8.1.2. На етапі коригування матеріалів НМК голова циклової (предметної) комісії здійснює періодичний контроль їх відповідності сучасному рівню розвитку науки і практики, методиці і технології проведення навчальних занять

8.2. Заступник директора з НР, завідуючий навчально-методичним кабінетом, методист здійснюють:

- контроль за змістом і якістю підготовки робочих навчальних програм з навчальних дисциплін (предметів), що входять в навчальні плани підготовки студентів;

- контроль за результатами апробації НМК в навчально-виховному процесі, відповідності змісту навчального матеріалу затвердженій робочій навчальній програмі з дисципліни (предмета);

- контроль за змістом і якістю підготовки документації НМК.

9. ВСТУП У ДІЮ

Чинне Положення вступає у дію з моменту затвердження його директором КОЛЕДЖУ.

Методичні рекомендації викладачам щодо заповнення планів занять

Технологічна карта заняття

Найменування навчальної дисципліни _____

Тема заняття _____

Вид заняття _____

Методи _____

Група _____

Мета заняття **навчальна**

_____

_____

розвиваюча

_____

_____

виховна

_____

_____

Забезпечуючі

Міжпредметні зв'язки _____

Забезпечувані

_____

Матеріально-технічне забезпечення заняття, дидактичні засоби **Наочні посібники**

Роздатковий матеріал

ТЗН

Навчальні місця

_____

Література _____

_____

Зміст заняття

Час, хв. (із 45 хв.)	Зміст
3	I. Організаційний момент: (відмітити відсутніх, перевірити готовність групи до заняття)
12	II. Актуалізація опорних знань
	III. Пояснення нового матеріалу
2	1. Повідомлення теми, формулювання мети та основних завдань
2	2. Мотивація навчальної діяльності
15	3. Сприймання та усвідомлення навчального матеріалу, осмислення, узагальнення і систематизація знань
3	IV. Підведення підсумків
3	V. Домашнє завдання (інструктаж щодо його виконання)

Викладач _____

РОЗГОРНУТИЙ ПЛАН (ОРІЄНТОВНИЙ) ПРОВЕДЕННЯ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ

Група _____ Дата _____ № заняття _____

Тема _____

Цілі заняття:

методична: (створення умов для засвоєння навчального матеріалу);

дидактична: (об'єднує *навчальну* (передбачає формування практичної діяльності, уміння аналізувати, спостерігати: оволодіти, засвоїти, усвідомити, сформулювати, закріпити, навчити, дати уявлення, пояснити, учити, розповісти, розкрити, ознайомити з інформацією, умовами тощо..., проконтролювати засвоєння певних (таких) вмінь та навичок, вивчених на попередніх заняттях, сформулювати (закріпити) певні (такі) навички та вміння з даної теми (на матеріалі цього заняття), розширити або/і поглибити (збагатити) знання, узагальнити знання, одержувані з різних джерел (в тому числі самостійно); та *розвивальну* (спрямована на оволодіння розумовими операціями, спрямована на розвиток творчого потенціалу: навчити аналізувати, узагальнювати, систематизувати, доводити; розвинути (розкрити) здібності, уяву, пам'ять, увагу; розвивати почуття (кольору, світу), формувати практичні навички та вміння, удосконалювати вміння та навички, забезпечити в ході заняття (розвиток мови студентів, поповнення словникового запасу, оволодіння...));

виховна: (спрямована на виховання загальнолюдських цінностей, нових ідей та образів: виховувати почуття, прищеплювати..., сприяти в ході заняття вихованню певних (таких) якостей (понять)..., для рішення завдань (естетичного, морального, духовного) виховання, з метою рішення завдань (громадянського) виховання, викликати інтерес до інформації, людей, умов взаємодії, залучити, заохотити, зміцнити інтерес, викликати почуття гордості, інтересу, відповідальності, співпереживання, пробудити прагнення, виховувати відповідальне ставлення до...).

Вид заняття: (лекція, семінар, практичне, лабораторне).

Тип заняття: (засвоєння нових знань, застосування знань і формування вмінь, систематизація та узагальнення знань і вмінь, контроль і корекція знань, вмінь; перевірка і оцінка знань; комбіноване).

Методи та форми проведення заняття - *за особливостями навчально - пізнавальної діяльності студентів:* пояснювальні - ілюстративні, репродуктивні, проблемні, частково - пошуковий (евристичний), дослідницькі; *за ступенем самостійної роботи студентів:* самостійна робота з книгою, письмова робота, лабораторна робота, виконання трудових та творчих завдань, підготовка випереджуючих завдань: доповіді, презентації тощо; *методи стимулювання і мотивації навчально - педагогічної діяльності:* пізнавальні ігри, навчальні дискусії, створення ситуацій (емоційно-моральних переживань, ситуацій пізнавальної новизни, зацікавленості; *методи стимулювання обов'язку та відповідальності у студентів:* переконання у значущості навчання, вимоги, вправи з виконанням вимог: заохочування, покарання; *методи контролю і самоконтролю в навчанні:* індивідуальне опитування, фронтальне, усні та письмові заліки, іспити, тестові завдання.

Міждисциплінарні зв'язки:

забезпечуючі: (конкретно вказати назви тих дисциплін, які вже вивчалися студентами і є базою для засвоєння навчальної інформації, які забезпечують вирішення низки організаційно-педагогічних питань: усунення дублювання, сприяють раціональному розподілу навчального матеріалу);

забезпечувані дисципліни: (конкретно вказати назви тих дисциплін, які будуть вивчатися студентами і для яких навчальна інформація стане базою для успішного засвоєння; формують систему наукових знань в переконання, відображають єдність реального світу; міждисциплінарні зв'язки на рівні циклів навчальних дисциплін: природничих, економічних, суспільно-історичних), включають провідні узагальнюючі ідеї про взаємодію природи, суспільства і людини).

Навчально-методичне забезпечення заняття:

наочність: (таблиці, схеми, макети, приладдя, реактиви тощо, які використовуються на даному занятті);

роздатковий матеріал: (таблиці, схеми, тестові завдання, кросворди, опорні конспекти, тести, довідники, діаграми, картки контролю, інструкційні картки і таке ін., що використовується на даному занятті);

Технічні засоби навчання: кодоскоп, мультимедійний діапроектор, комп'ютери, мікрокалькулятори та ін.; комплекти, прилади, які застосовуються в ході заняття.

Рекомендована література:

Основна: (автор, назва, рік видання).

Додаткова: (автор, назва, рік видання).

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА КОМБІНОВАНОГО ЗАНЯТТЯ

1. Організаційний етап заняття:

1.1. Готовність викладача до заняття: наявність методичної розробки; наявність плану заняття; готовність матеріалів контролю; ілюстративний матеріал; своєчасність приходу, наявність конспектів, підручників.

1.2. Перевірка присутності студентів та їх готовність до заняття: зовнішній вигляд, своєчасність приходу; наявність конспектів, підручників, обчислювальних приладів.

1.3. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття (запис на дошці, на екрані).

(відповідність теми заняття навчальним програмам).

2. Мотивація навчання (бесіда, що передбачає з'ясування значущості теми і її професійну спрямованість):

- визначення місця теми заняття серед вивчених тем;
- значення теми (зв'язок з майбутнім дипломом, курсовим проектуванням, місце теми для майбутньої професії та сучасного життя);
- усвідомленість цілей студентами;
- емоційне забарвлення викладання;
- застосування методу порівняння та аналогії;
- наочність та ілюстративність;
- ефект парадоксальності та здивування;
- приклади з власної практичної роботи;
- застосування ділових ігор, дискусій, ТЗН та інші.
- потреба студента в спілкуванні, прагнення аналізувати форми співпраці та стосунків з людьми.

3. Повідомлення плану заняття (кожне з елементів та етапів заняття має своє призначення, свій зміст, склад, структуру, мотивацію. Їх взаємозв'язок обумовлений єдиною метою-організацією і проведенням ефективного заняття, спрямованого на особистість, на розвиток кожного студента).

4. Актуалізація опорних знань (відтворення в пам'яті студента знань, уявлень, життєвого досвіду, набутого ним раніше).

4.1. Перевірка домашнього завдання (опитування фронтальне, індивідуальне, усне, письмове, тестове, диктант; інноваційні прийоми: блиц-опитування, розминка, "вірю - не вірю", кросворди, фантастична добавка, асоціації, картинна галерея, альтернатива, класифікація, знайди помилку, лицарський турнір, лото).

4.2. Коментар відповідей та робіт студентів: (повнота, послідовність, знання понять, формул, теорем, розуміння головної ідеї, сенсу теми).

5. Вивчення нового матеріалу

Головне в занятті - його зміст. Заняття повинно містити повний обсяг інформації, теоретичних відомостей, опанування яких збагачувало б студентів знаннями. Вибір найбільш вдалої (з огляду на мету і задачу) структури заняття. Запис плану лекції, практичної, лабораторної роботи; підкреслювання, що студенти повинні знати, уміти. Особлива увага приділяється змісту теоретичного заняття, в якому вагоме місце мають: теорії, ідеї, правила, факти, поняття, закони, принципи, теореми, художні образи, методи наукового мислення: (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення).

На занятті пропонується постановка проблеми та її вирішення, пошук та реалізація інтерактивних технологій: моделювання, проблемно-пошукової, мультимедійної, експерименту, які допомагають викладачу та студенту реалізувати триєдині цілі заняття. Прикладом мають бути: метод проектів, обговорення в малих групах, дискусія, "мозковий штурм", презентація, тестування, створення та аналіз ситуацій, технологія навчання через гру, засідання "круглого столу", метод інсценівки, асоціативні схеми, опрацювання друкованих матеріалів. При цьому особливу увагу приділяти роботі з поняттями, законами, формулами, тощо. Не забувати, що навчальне заняття виконує виховну функцію з урахуванням традиційних та сучасних принципів навчання.

6. Закріплення знань студентів.

(форми опитування: усне, писемне, індивідуальне, фронтальне, самостійна робота). Коментар цієї роботи, оцінки.

7. Підсумки заняття *(коротке повідомлення про виконання запланованої мети, завдань заняття, аналіз того, що було розглянуто, мотивація діяльності групи і окремих студентів, оцінювання їхньої роботи).*

8. Домашнє завдання: *(автор підручника, сторінки, питання, завдання, творчі інтелектуальні завдання).*

ОРІЄНТОВНА СХЕМА АНАЛІЗУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ

Мета відвідування заняття: (вивчення підготовленості викладача до заняття; контроль за виконанням єдиних вимог до організації навчально-виховного процесу; діагностика рівня педагогічної майстерності викладача, який атестується).

Підготовка аудиторії до заняття (відповідність аудиторії до санітарно – гігієнічного режиму, наявність у студентів відповідного навчального забезпечення).

Загальні відомості про навчальне заняття: тема навчального заняття, її зв'язок з попередніми і наступними, місце у відповідному розділі; форма, тип навчального заняття, його структура, відповідність темі та поставленій меті; рівень досягнення мети та отримані результати, умови, чинники, що сприяли цьому; сильні та слабкі сторони, досягнення, загальні враження.

Методичне забезпечення заняття:

дидактичне (наявність методичної розробки заняття, робочої програми, технологічної карти, лекції та плану заняття, визначення структури, використання фахової та методичної літератури, використання фахової та методичної літератури, підготовка дидактичного та роздаткового матеріалу),

технічні засоби навчання (аудіовізуальні засоби, комп'ютери, мультимедійне обладнання).

Постановка мети, завдань навчального заняття як кінцевого результату, необхідного для досягнення викладачем та студентами, створення у студентів установки на досягненні мети.

Перевірка домашнього завдання (відзначити правильність методики опитування, відповідність принципам доступності, системності, послідовності, форми опитування (традиційні: індивідуальне, групове, фронтальне; нетрадиційні: програмоване, бліц-опитування, ігрова форма, взаємоопитування, тестування, захист рефератів тощо)

Стислий аналіз опитування студентів (методи, форми оцінки, аналіз відповідей, знання студентами понять, формул, законів, вміння послідовно висловлювати думку, аналізувати, порівнювати, володіти загальнонавчальними навичками, вміннями, прийоми організації зворотнього зв'язку на кожному етапі навчального заняття, перевірка викладачем рівня розуміння, осмислення студентами навчального матеріалу, рівня сформованості їхніх знань та вмінь; об'єктивність оцінювання індивідуальних особливостей навчальної діяльності студентів).

Тема заняття (її зв'язок з попередніми і наступними темами, місце у відповідному розділі).

Мета:

методична (удосконалення методики організації діяльності студентів на занятті; втілення проблемно – пошукового методу навчання; нових педагогічних технологій у навчальний процес).

дидактична (постановка мети, завдань навчального заняття як кінцевого результату, необхідного для досягнення викладачем та студентами; мотивація студентів на досягнення мети: бажання оволодіти знаннями, засвоїти властивості, закони, усвідомити значення, сформулювати поняття, уявлення, систематизувати та поглибити знання за темою, залучити до творчої діяльності, оволодіти навичками ... тощо

виховна (створити атмосферу емоційного підйому, викликати почуття гордості, інтересу, відповідальності, поваги, розвивати пізнавальні можливості, самостійність, наполегливість у навчанні).

Вид заняття (лекція, практичне, лабораторне, семінарське)

Тип заняття: (комбіноване, засвоєння нових знань, застосування знань і формування вмінь, контролю і корекції знань і вмінь, перевірки і оцінки знань).

Методи і форми проведення заняття (цілеспрямоване поєднання форм і методів, активізація думки студентів, стимулювання їх критичного та творчого мислення, вияву власної позиції, поглядів, самостійного пошуку і дослідження).

Мотивація (розкриття значення теми для майбутньої професійної діяльності; актуальність та новизна змісту; емоційне забарвлення викладання, застосування методу порівняння та аналогій; наочність та ілюстративність, ефект парадоксальності і здивування, приклади з власної практичної роботи; застосування ділових ігор, дискусій, ТЗН, реалізація міждисциплінарних зв'язків; раціональне використання часу).

Аналіз педагогічної майстерності (структура й логічність окремих елементів заняття, пов'язування програмного матеріалу з виховними задачами, зв'язок теорії з практикою, науковість, доступність, засоби підвищення ефективності викладання та активізація розумової діяльності студентів; ставлення до студентів, наявність позитивної установки;

створення психологічно комфортного середовища; застосування різноманітних форм співробітництва, міжособистісної взаємодії студентів, стиль діяльності та поведінки викладача, його комунікативні уміння, відкритість, щирість, знаходження контакту зі студентами, вияв педагогічного такту у організації взаємодії зі студентами).

Застосування методів, прийомів, засобів, форм організації навчально-пізнавальної діяльності студентів і їх творче, цілеспрямоване поєднання, активізація думки студентів, стимулювання їх до критичного та творчого мислення, вияву власної позиції, поглядів, самостійного пошуку і дослідження.

Поведінка та діяльність студентів (ставлення студентів до процесу навчання, застосованих форм, методів організації навчально-пізнавальної діяльності, їхня мотивація; ставлення до особистості викладача, вияв до нього).

Організація міжособистісної взаємодії студентів та розвиток їхніх взаємин: (створення психологічно комфортного середовища на навчальному занятті; застосування різноманітних форм співробітництва, міжособистісної взаємодії студентів (дискусії, діалоги, групові форми, колективна робота тощо)).

Отримання зворотнього зв'язку: (методи, прийоми організації зворотнього зв'язку на кожному етапі навчального заняття; перевірка викладачем рівня

розуміння, осмислення студентами навчального матеріалу, рівня сформованості їхніх знань та умінь; застосування зворотнього зв'язку для усвідомлення особливостей діяльності, мислення студентів, мотивації їхнього навчання з метою удосконалення організації навчальних занять; об'єктивність оцінювання індивідуальних особливостей навчальної діяльності студентів; мотивація оцінок студентів без елементів критики особистості; загальні висновки (пропозиції і поради щодо вдосконалення підготовки і проведення наступних навчальних занять)).

Результати заняття (наявність і характеристика плану заняття, його виконання, відповідність теми заняття робочій навчальній програмі, наявність грамотно і творчо складеної методичної розробки, досягнення мети заняття, оцінювання для усвідомлення студентами досягнутих успіхів, перспектив їхнього розвитку, стиль діяльності та поведінки викладача, його комунікативні уміння: відкритість, ширість, встановлення контакту зі студентами, вияв педагогічного такту).

Відбір змісту навчального матеріалу, розвиток особистісного ставлення студентів до нього: раціональний відбір наукових, засадничих знань, понять, фактів, що складають основу розвитку умінь, навичок студентів, їхнього соціального становлення, подальшого навчання; спрямованість змісту навчального матеріалу на розгляд проблем, соціально значущих та актуальних для життя студентів, задоволення їхніх пізнавальних і особистісних потреб та інтересів; відповідність змісту навчального матеріалу рівню розвитку студентів, їхнім пізнавальним можливостям; стимулювання інтересу студентів до змісту (новизна знань, умінь, їхня різностороння значущість, парадоксальність понять, фактів, популярність інформації, емоційність викладу, подання інформації через призму бачення викладача, науковця); інтегрування змісту навчального матеріалу з іншими темами, навчальними курсами і спецкурсами.

Зауваження (недоліки в реалізації змісту навчального заняття, методики його проведення).

Пропозиції (поради щодо вдосконалення підготовки та проведення наступних навчальних занять).

Орієнтовна структура практичного заняття

1. Організаційна частина
  2. Повідомлення теми, мети заняття
  3. Актуалізація опорних знань і контроль вихідного рівня знань студентів
  4. Мотивація навчальної діяльності
  5. Формування вмінь і навичок студентів (закріплення вмінь і навичок або перевірка вмінь і навичок)
- Зміст основної частини заняття (перелік практичних завдань):
1. _____
  2. _____
  3. _____
  4. _____
  - _____ 6. Поточний контроль виконання роботи
7. Узагальнення та систематизація вмінь і навичок
  8. Підведення підсумків заняття

Орієнтовна структура лабораторного заняття

1. Організаційна частина
  2. Повідомлення теми, мети заняття
  3. Актуалізація опорних знань і контроль вихідного рівня знань студентів
  4. Мотивація навчальної діяльності
  5. Інструктаж з техніки безпеки
  6. Вступний інструктаж студентів щодо виконання лабораторної роботи
- Зміст основної частини заняття (зміст завдання):
1. _____
  2. _____
  3. _____
  4. _____
  - _____ 8. Поточний контроль виконання роботи, консультативна робота
9. Узагальнення та систематизація знань, вмінь та навичок
  11. Підведення підсумків заняття
  12. Прибирання робочих місць

**Інструкційна картка до проведення
лабораторного (практичного) заняття № _____ з дисципліни _____**

1. Тема заняття _____
2. Мета проведення заняття _____
- 2.1 Після виконаної роботи студент повинен знати: _____
- вміти: _____
3. Матеріально-технічне оснащення робочого місця _____
4. Інструктаж з техніки безпеки _____
5. Короткі відомості з теоретичної частини роботи _____
6. Зміст і послідовність виконання завдань _____
7. Методичні рекомендації з виконання та оформлення _____
8. Рекомендована література _____

Інструкційна картка складена викладачем _____

Розглянуто та схвалено на засіданні циклової (предметної) методичної комісії
_____ дисциплін

Протокол № _____ від «___» _____ 20__ р.
Голова комісії _____

Положення про НМК підготувала заступник директора з навчальної роботи РИБЧЕНКО С.М.